

Fransız araştırmacı
Jean-François Legrain

FKÖ İslamiyet'e döndü

Batılı gözüyle
RADİKAL İSLAM
GELENEKSEL İSLAM
Ruşen Çakır

İslami Cihad ve HAMAS

İşgal altındaki topraklarda faaliyet gösteren kimi zaman farklı stratejilere mensup bir grup İslami örgüt 'İslami Cihad' adını paylaşıyor. Siyasi bildiriler daha çok İslami Cihad adıyla imzalanırken askeri eylemler İslami Cihad birlikleri adına üstleniliyor. Birçok öğrenci örgütü ve bazı yayın organları İslami Cihad'ı destekliyor.

HAMAS (İslami Direniş Hareketi) ilk olarak 14 Aralık 1987 tarihli bir bildiriyle kendini gösterdi. 11 Şubat 1988 tarihli dördüncü bildirisinde ise kendisini Müslüman Kardeşler Örgütü'nün en güçlü kolu olarak duyurdu. Kimi zaman Filistin Birleşik Komutanlığı ile işbirliği yapan HAMAS, kimi zaman da ondan bağımsız ve hatta ona karşı olarak işgal altındaki topraklarda ayaklanmaya önderlik etmeye çalıştı.

İslamcıların FKÖ'yü İslamileştirdikleri söylenemez, daha çok FKÖ'nün genel İslam'a dönüş olgusuna katıldığı söylenebilir. Bunun taktik icabı olduğunu sanmıyorum, kuşkusuz böylesi hesapların da etkisi olmuştur, ama din, hayatın içinde zaten güç kazanıyor.

Fransız Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezi'ne (CNRS) bağlı Kahire'deki Ekonomik, Adli, Sosyal İncelemeler ve Dokümantasyon Merkezi'nde (CEDEJ) araştırmacı olarak çalışan Jean-François Legrain işgal altındaki topraklarda Filistin ayaklanmasındaki İslami boyut üzerine araştırmalar yapan ender uzmanlardan biri. Legrain'le Körfez krizi ve savaşı sırasında İntifada'nın ve özel olarak İslamcılarının durumu üzerine konuştuk.

Jean-François Legrain, İsrail işgali altındaki topraklarda üç ayrı resmi İslam olduğunu söylüyor. (Fotoğraf: Manuel Çıtak)

—3—

— Filistin davası içinde İslamcılarının gerçek gücü nedir?

LEGRAIN: İlk olarak işgal altındaki topraklardaki Filistinlilerle dışdakileri ayırmak gerek. Filistinli İslamcılar ciddi olarak ilk kez Gazze ve Batı Şeria'da ortaya çıktı. Bir de daha az güçlü olmak üzere Ürdün'deki mülteci kamplarında. Diğer ülkelerdeki Filistin hareketini çok yakından bilmemekle birlikte İslamcılarının dışarıda güçlü olmadıklarını söyleyebilirim. İslamcılığın ortaya çıkışı 70'lerin sonlarında Gazze ve Batı Şeria'da oldu. Örgütsel yapılanması daha çok üniversite kampüslerinde ve şehirlerdeki bazı İslami kuruluşlar aracılığıyla gerçekleşti.

İslami hareketin başlangıçtaki en büyük sorunu, İsrail'e karşı mücadeleye katılmadığı için halkın çoğunluğu tarafından, siyasi olarak meşru görülmemesiydi. Daha çok ahlaki ve dini konularda faaliyetler içindeydiler, Kuran eğitimi, İslami tebliğ gibi. Belki de tek politik faaliyetleri üniversitede komü-

nistlere, Marksistlere saldırıydı. Bu çatışmalar zaman zaman kanlı oluyordu.

— Çatışmaların gerekçesi neydi?

LEGRAIN: Komünistler dinsiz oldukları için iç düşmanlardı. Allah'a inanmadıkları için Filistin'i Yahudilere bırakmışlardı, SSCB İsrail'i tanımıştı vs. Bu hareket Müslüman Kardeşler hareketiydi, Gazze'de görece olarak önemliydi, Batı Şeria'da ise daha az etkisi vardı.

— İsrail'in Filistin davasını bölmek için İslamcılara göz yumduğu hatta teşvik ettiği söylentileri var...

LEGRAIN: Aslında bu, komünistlerin tepkisi sonucu ortaya çıkmış bir karşı propaganda. Onlara göre İsrail-Filistin davasını bölmek için İslamcılar için içine soktu. Tabii ki İsrail İslamcılarını yaratmadı, ama şu da bir gerçek ki onları kısıtlamak için pek de bir şey yapmadı, çünkü komünistlere saldıran İslamcılar İsrail'in lehine bir bozgunculuğun öğeleriydiler. Onları yaratmadılar, ama özgür bıraktılar.

— Ya şimdi?

LEGRAIN: Şimdi farklı. 70 sonlarında ortaya çıkan Müslüman Kardeşler içinde 80 başlarında tartışmalar çıktı. İçlerinden bir kısmı İsrail devletine karşı mücadele yürütmeksizin İslamileştirme politikasının sürdürülemediğini söyledi. Çünkü İsrail İslam düşmanı emperyalizmin Ortadoğu'daki ajanıydı. İslamın bir numaralı düşmanı İsrail'e karşı savaşmaksızın yürütülen İslamileştirme onlara göre hiçbir işe yaramazdı. Çünkü İsrail İslam'a karşı savaşını sürdürecekti. Öyleyse önce İsrail'i ortadan kaldırıp sonra İslam'ı yeniden inşa etmek gerekiyordu.

İşte bu hareket Mısır'da üniversitelerde okumuş ve orada radikal İslami hareketlerle temas kurmuş olanlarla El Fetih içindeki hem milliyetçi hem dindar olanları bir araya getirdi. Zaten El Fetih'in her zaman güçlü bir dindar kanadı olmuştur, üst düzey yönetimde de temsil edilmiştir.

Cihad adlı bu grup Gazze Üniversitesi'nde bazı öğretim üyelerinin çevresindeki öğren-

cilerden ve buna paralel olarak örgütlenmiş, Arafat'ın El Fetih'inden ve Afgan mücahitlerinden yardım gören gerilla hücrelerinden oluşuyordu. Cihad'dan gerçek anlamda söz edilmesi, İsrail'e karşı ciddi gerilla eylemlerinin olduğu 1986'da başlamıştır. İlk başta hedef yalnızca askerlerdi.

İşte bu eylemlerden bir süre sonra ayaklanma patlak verdi. Ayaklanmanın nedeninin Cihad olduğunu söylemiyorum, ama Cihad Filistinlilerin, İsrail'i yıkacak ölçüde olmasa bile işgali ortadan kaldıracabilecek derecede güçlü olduklarını düşüncelerinde önemli bir rol oynadı. İsrail'e karşı savaşçıları için de milliyetçiler dahil halkın gözünde meşruiyet kazandılar.

El-Fetih ve Müslümanlık

— İslamcılarının diğer Filistin örgütlerini de İslamileştirdikleri söylenebilir mi?

LEGRAIN: Önce Filistin Ulusal Hareketi'nin kelimenin gerçek anlamıyla laik olmadığını görmek lazım. Tabii İslamcılar onları laik olmakla suçla-

yanageldiler. Kuşkusuz laik, Marksist, komünist örgütler var. Ama en önemli güç olan El Fetih öyle değil. Örneğin Arafat eski bir Müslüman Kardeş'tir. Daha başka örnekler de var Ebu Cihad gibi. El Fetih hep iki tema üzerinde seyretilmiştir, milliyetçilik ve Müslümanlık. Demokratik bir devlet kurulacağı fikri Batı'ya hep bir laik devlet olarak sunulmuştur. Aslında FKÖ'nün Arapça metinlerinde laiklik hiç geçmez. Batı solunu etkilemek için sözlü olarak kullanılan bu laiklik teması Arapça'da kayda geçmemiştir. Yalnızca tüm dinlere inanç ve ibadet özgürlüğü tanınacağı belirtilmiştir. Ama bunu yapmak için laik olmak da gerekemeyebilir.

Dolayısıyla İslamcılarının FKÖ'yü İslamileştirdikleri söylenemez, daha çok FKÖ'nün genel İslam'a dönüş olgusuna katıldığı söylenebilir. Bunun taktik icabı olduğunu sanmıyorum, kuşkusuz böylesi hesapların da da etkisi olmuştur ama din hayatın içinde zaten güç kazanıyor.

— Bir Ahmet Cibril var İs-

lami söylemi sık sık kullanan...

LEGRAIN: İşte onunki tam taktik icabı. Onun bir mümin olduğunu sanmıyorum. Zaten o Suriye'nin denetiminde. Cibril, İslamcılarının FKÖ ve Arafat'a karşı güç kazandıklarını fark edince bu fırsatı kaçırmak istemedi. Cibril'in İran'la da ilişkisi var ama...

— İslamcılarının dışarıda güçsüz, işgal altındaki topraklarda güçlü olmaları neden?

LEGRAIN: Zor bir soru. Belirtmiştim, diğer ülkelerdeki Filistin hareketini çok iyi bilmiyorum, ama FKÖ çok uzun bir süredir varlığını sürdürüyor. O zamanlar FKÖ silahlı mücadele temelinde bir politik örgüttü. Tüm mülteci kamplarında yapılanmıştı ve faaliyet yürütüyordu. FKÖ'nün Gazze ve Batı Şeria ile ilgilenmesi, daha sonra buraların 1967'de işgal edilmesiyle oldu. İşgalin ilk aylarında oralarda gerilla eylemlerine girişti, ama başarısız oldu. Buralarla gerçek anlamda ilgilenmesi 1973'ten itibaren olmuştur. Nedenlerden biri bu olabilir. Çünkü İslamcılarının işgal topraklarında kökleri var.

— İşgal altındaki topraklarda resmi bir İslam var mı?

LEGRAIN: Evet, üç ayrı tip resmi İslam var. Batı Şeria ve Kudüs Müslümanları, daha doğrusu camilerin yönetimi Ürdün Vakıf Bakanlığı'na bağlıydı. Eskiden de bu böyleydi ve işgalden sonra İsrail bu statünün sürmesine itiraz etmedi. Batı Şeria'da statü hâlâ böyle.

Ama İsrail Kudüs'ü ilhak edince sorun çıktı. Kudüs birleştirilince, İsrail buradaki Müslümanların İsrail makamlarına bağlı olmasını dayattı, ama onlar reddetti. Şimdi Kudüs Müslümanlarının kendi içlerinde oluşturdukları dini yapılanma, İsrail tarafından resmen tanınmıyor.

Gazze'de durum daha farklı. Orada İslam, Mısır modeline göre örgütlü. Ürdün, zamanında Batı Şeria'yı ilhak etmişti, ama Mısır Gazze'de, Filistin devleti kurulana kadar geçici bir askeri yönetim kurmuştu. Bu nedenle Mısır'ın Gazze yönetiminde söz sahibi olması mümkün değil.

Yarın: Radikal söylem ve politika